

VIRPI
HÄMEEN-
ANTTILA

**KUOLEMAN
KURIIRI**

Karl Axel Björkin
tutkimuksia, osa 13

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

Text and data mining prohibited.

© Virpi Hämeen-Anttila ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Tekstin- ja tiedonlousinta kielletty.

ISBN 978-951-1-52071-9

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026

Hän oli edelleen niin heikko, ettei jaksanut nostaa kättään. Se lepäsi lakanan päällä kuin kuollut eläin. Häntä raivostutti oma avuttomuutensa. Tai olisi raivostuttanut, jos hänellä olisi ollut voimia raivoon. Tunteet olivat ohenneet ja uupuneet taistelussa sairautta vastaan samalla tavalla kuin hänen raajansa.

Täysi turtumus piti häntä kynsissään siihen saakka, kunnes tohtori astui hänen vuoteensa viereen.

Minulla on ikäviä uutisia, sanoi tohtori.

Olemme lykänneet niiden kertomista, koska olette olleet niin huonossa kunnossa, tohtori sanoi.

Olenko minä nyt muka hyvässä kunnossa, hän ajatteli, mutta ei jaksanut puhua.

Hän kuuli uutiset, ja äkkiä hän sai jostakin tuntemattomasta lähteestä voiman tuntea tunteita.

Ensin tuli suru.

Sitten viha.

Sitten päättäväisyys.

1.

- Sinä sitten sait sen Töölön-huoneuston, sanoi Björk.
- Niin sain, sanoi Martti myhäillen. - Vähän pelkäsin, että se menisi toiselle, mutta vuokraisännän vaimo tykkäsi, että poliisimies on muita parempi hyyryläinen.
- Hän uskoi, että maksat varmasti vuokrasi.
- Maksaisin minä sen muutoinkin, koska olen kunnan mies. Vähän kirpaisi, kun kuulin summan, mutta tilaakin on kaksi kertaa enemmän kuin ennen. Enkä tahtonut, että Ester ja minä alamme yhteisen elämämme vanhanpojan loukossa, jossa on vain yksi huone, ei sähköä eikä juoksevaa vettä ja huussi pihan perällä. Tämä uusi huoneusto on siisti ja avara, ja siinä on kaikki mukavuudet. On sähköt ja vesi, ja erikseen keittiö ja pieni makuukammari sen lisäksi, että pääkamarissa on alkoovi. Ja uusmuotinen klosetti, mikä on oikea ihme.
- Kuulostaa hienolta, sanoi Björk.
- Se onkin hienoa! Ajattelin ennen muuta Esteriä, kun tein järjestelyitä, ja hän olikin ylen mielissään, kun näki paikan. Uusi kotimme on kivitalo ja vain muutama vuosi sitten rakennettu, ja sen takia se on niin fiini. Ainut puutos on, että keittiön ja makuukammarin seiniin ei ole laitettu tapetteja, ja lupasinkin vuokraisännälle, että tapiseeraan ja vähän muutinkin korjailen siellä ennen kuin asetumme taloksi huhtikuun

puolessavälissä. Minulla on yksi tuttu, jolta saan nätit tapetit halvalla.

Björkin sydäntä lämmitti nähdä ystävänsä hyvällä päällä. Martin ja Björkin Ester-serkun kihlaus oli kestänyt pitkään, vielä pitempään kuin Björkin oma kihlaus.

Suurimpana syynä viivytelyyn oli ollut Martin pieni palkka, josta hän oli tahtonut säästää pariskunnan yhteisen tien turvaajaksi kunnollisen summan rahaa pankkiin. Sulhasta oli nolostuttanut, kun Ester palkankorotuksen saatuaan oli alkanut ansaita vakuutusyhtiön virkailijana saman verran kuin tuleva aviomies ja kyennyt vieläpä panemaan enemmän säästöön.

Björk koetti vakuuttaa Martille, että tällaiseen ei pitänyt kiinnittää huomiota. – Etkö ole puhunut siitä, miten sisaresi ja lankomiehesi tekevät Sibbossa saman verta työtä maatilallaan? hän sanoi, kun Martti murehti tulojaan. – Ja tilaa he pitävät kumpikin omanaan. Miksi meidän kaupungissa elävien pitäisi erotella avioparin rahoja? Hyvähän se vain on, että Esterillä on kunnan palkka ja saatte mahdollisimman suuren pesämunan kokoon.

– Toivoisin silti, että ylikonstaapelina ansaitsisin enemmän, sanoi Martti.

– Kokko on yli kuudenkymmenen, sanoi Björk. – Hän jää pian eläkkeelle, ja sitten voit hakea komissaarion virkaa.

– Sitä hakee moni muukin.

– Mutta sinulla on upea ansioluettelo.

Martti huitaisi kädellään. – Siinä on mukana paljon selaista, mikä on rehellisesti puhuen sinun ansiotasi, Kalle. Ja se hävettää minua. Mutta meidän voimat ja aika eivät riitä tekemään niin paljon kuin meitä haluttaisi. Nyt valtio tahtoo vielä panna meistä osan pois säästösyistä. Konstaapeleja lähtee etsivältä osastolta aika monta, ja saan pitää kynsin hampain kiinni

Rossista ja Karusesta. Puhumattakaan siitä, että meille tosisaan maksetaan niin vähän.

– Älä suotta murehdi tuollaisia, sanoi Björk painokkaasti.
– En tahdo kunniaa siitä, mitä teen. Tutkin rikoksia vain kiinnostuksen takia. Lisään tähän, että minulle on etuoikeus, että otatte minut huomioon tutkimuksissanne. Moni poliisi ei huolisi apua ulkopuolelta.

Kiitoksillaan Björk tahtoi kerätä myös kuumia hiiliä Martin päälle. Ystävä ei ollut aina ollut myötämielinen Björkin avuntarjouksille. Suurimmat esteet olivat kuitenkin ajan mittaan madaltuneet ja lapsuudesta alkanut kumppanuus oli useimmiten perinyt voiton, kun rikoksen selvittely eteni loppua kohti. Kun he olivat vuoden alussa tutkineet erikoisen huijarijoukkion toimia, he olivat onnistuneet yhdistämään voimansa ja tietonsa tavalla, joka takasi onnistumisen. Se ennusti hyvää jatkolle.

Mitään uutta ja ihmeellistä ei tosin ollut viikkokausiin tapahtunut. Martin etsiväryhmä selvitteli tavanomaisten viinatrokarien ja pikkurikollisten tekosia. Toisaalta se antoi Martille, Rossille ja Karuselle hetkisen rauhaa. Martillakin oli hyvin aikaa suunnitella avioliittoa ja tapiseerata tulevaa asumustaan.

Björkiä kuitenkin vaivasi tuttu kärsimättömyys ja levottomuus. Totta kai hän itsekin valmisteli Rauhankadun huoneustoaan kahdelle sopivaksi, mutta tämä urakka ei vaatinut hänen aivoiltaan suurta ponnistusta. Päivätyö Axel-Electron apulaisjohtajana oli vuodenvaihteen jälkeen sujunut leppoisasti, eikä yhtiön liikevaihto tai sopimusten hoito riittänyt täyttämään edes hänen tavanomaista työaikaansa.

Jotakin muuta tarvittiin.

– Viime aikoina meillä ei ole tullut suukopua juuri mistään, sen myönnän, sanoi Martti, vahvistaen hänen ajatuksensa.

– Enemmän minulla on jupinaa Kokon kanssa. Se mies ei ole sitten koskaan tyytyväinen. Ihan kuin olisi meidän vika, että trokareita on entistä enemmän ja niistä on tullut häikäilemättömiä ja väkivaltaisia. Totta kai köyhempi väki haistaa hyvän tulonlähteen. Kokko syyttäköön eduskuntaa siitä, että eivät kumoa niin höhlää lakia.

Kieltolaki oli Martille jatkuvan valituksen aihe, eikä syyttä. Björk hymisi myötätuntoisesti. – Salakuljetuksen ei pitäisi teettää työtä rikospoliisilla, hän sanoi. – Eivätkö tullilaitos ja muu poliisi voi hoitaa sitä?

– Sitähän minäkin, mutta sen lajin rikollisuus on kasvanut kuin pyy maailmanlopun edellä. Siksi meitä huudellaan hätiin.

Martti huokaisi ja sanoi sitten: – Jos on tieto, että salakuljettajilla on aseita, niin sitten tullaan kyllä avuksi. Mutta ei meitä tutkimuksessa tarvita. Se on parempi jättää niille, jotka häärväät koko ajan viinakätköjä etsimässä ja tuntevat alan miehet. Silloin meidän aika riittää murtovarkauksien ja henkirikoksien tutkintaan.

– Niitä on ollut nyt aika vähän, sanoi Björk.

– Miten sen ottaa. Rötösten määrä on tavanomainen, mutta ne ovat olleet selviä tapauksia. Väki tappelee humalassa tai vankeilasta vapautunut varas menee suoraan tekemään samanlaisen rikoksen kuin mistä se on istunut. Niissä ei ole tarvittu suuren salapoliisin aivoja.

Björk koetti olla välittämättä viimeiseen lauseeseen kätkeytystä piikistä. Hän kysyi, tahtoisiko Martti kupin kahvia ja wieninleivän jälkiruoaksi, ja ystävä otti tarjouksen innokkaasti vastaan. Martti kävi harvoin Nissenillä, koska kahvila oli hänelle piirun verran liian hieno.

– Te varaatte varmaankin Johanneksen kirkon häitänne varten, Martti sanoi, kun tilaus kahvista ja paakelseista oli tehty.

– Meille se on liika iso. Vieraita ei ole niin paljon. Vanha kirkko on juuri sopiva.

Björk nyökkäsi. – Olet oikeassa kirkosta. Lisbetin vanhemmat järjestävät häät, ja annan heidän tehdä kuten he tahtovat.

– Tulevalla apellani on hyvä maku, hän lisäsi sitten nau-rahtaen. – Siksi luotan siihen, etteivät häät ole millään tapaa pröystäilevät.

– Sisareni oli niin mielissään siitä, kun menen viimein avioon, että hän lupasi hoitaa tarjoomiset häävastaanotolla, sanoi Martti. – Esterhän on orpo, niin että hänen sukuunsa emme voi turvautua.

– Minä hoidan kyllä meidän puolen osan, sanoi Björk nopeasti. – Äidillä ei ole säästöjä, eikä isältä jäänyt kuin pieni eläke. Mutta sovimme tästä Esterin kanssa.

Björkiä ei haluttanut puhua äidin varallisuudesta Mar-tille. Totuus oli, että isä oli kuollut köyhänä kuin kirkonrotta. Gustav-setä oli se, joka maksoi äidille puolivuositain eläkettä, vaikka antoi hienotunteisuuttaan äidin olla siinä luu-lossa, että rahat tulivat isän jäämistöstä.

– Älä huolehdi, poikaseni, oli Gustav-setä rauhoitellut Björkiä. – Isoisältäsi jäi suuri perintö, ja jos isäsi olisi ottanut sen vastaan, asiat olisivat toisin.

Björk oli kiittolinen, vaikka tiesi sisimmässään, että asiat todennäköisesti olisivat menneet siinäkin tapauksessa juuri kuten nyt. Isä ei olisi sijoittanut rahoja viisaasti kuten Gustav-setä, vaan kuluttanut ne tutkimusmatkoihinsa. Isä oli vihan-nut liikemiehiä ja halveksinut porvarillista serkkuaan ja tämän ”hienostelevaa” elämäntapaa. Tavallaan Björk ymmärsi isää, koska hänenkin veressään oli annos haaveilijaa ja seikkaili-jaa. Mutta heidän luonteensa olivat muutoin täysin vastak-

kaiset. Björk oli huomannut, että hän muistutti hillittyä, ovelaa Gustav-setää enemmän kuin tämän oma poika Karsten.

Martin ääni katkaisi hänen ajatuksensa. – On se kummallista, että vaikka ollaan oltu kihloissa yli vuosi, niin tuntuu, että pitää joka päivä muistuttaa itseään siitä, että elämä muuttuu nyt, sanoi Martti. – Sinä ja minä, me olemme olleet liika kauan vanhojapoikia.

– Et kai tarkoita, että sinua arveluttaa mennä naimisiin? kysyi Björk.

– Ei, ei toki. Tahdon avioon, mutta toivon, etten tuota Esterille pettymystä. Ei voi tietää kokonaan, millainen toinen on, ennen kuin asuu yhdessä.

– Samahan se on kaikilla. Mutta enpä usko, että kumpikaan teistä pettyy.

– Etkö itse sitten yhtään mieli tätä?

Björk naurahti. – Totta kai. Mutta kihlusaikahan on juuri sitä varten, että tutustutaan paremmin.

Kun he olivat juoneet kahvit, he hyvästelivät ja lähtivät kumpikin takaisin työpaikalleen. Björk käveli Havis Amandan ohi, ihaili patsaan kaarevia muotoja ja veti keuhkoihinsa raikasta, lauhaa ilmaa. Oltiin maaliskuun puolivälissä ja katuvierillä oli yhä kinoksia, mutta tuuli kävi lännestä, päivät olivat pitkiä ja aurinko lämmitti kasvoja.

Ei menisi monta viikkoa, ennen kuin Esplanadin puihin puhkeaisi silmuja ja lumikellot ja kevätsahramit tunkisivat esille maasta.

Björk kääntyi Kasarmikadulle ja alkoi miettiä omia sanojaan. Hän oli kihlusaikana oppinut tuntemaan paremmin sekä Lisbetin että tämän perheen. Mutta oliko kihlaus auttanut Lisbetiä pääsemään lähemmäs Björkin sisintä? Varmasti, jonkin verran. Mutta oli yhä asioita, joista Björk ei ollut kertonut Lisbetille.

Morfiinin käyttöä oli hänestä tarpeetonta paljastaa, koska se oli menneisyyttä. Hän oli pysynyt pitkään täysin erossa huumausaineen paholaisesta. Oli yli vuosi siitä, kun hän oli viimeksi työntänyt neulan käsivarteensa, ja vaikka hän tunsu usein kiusausta hankkia morfiinia, se oli kerta kerralta heikko eikä sen vastustaminen ollut enää työlästä.

Naissuhteet olivat eri asia. Hän oli ”tuntenut” raamatullisessa mielessä useita naisia ennen Lisbetiä, vaikka hänen pelkonsa likaa ja tauteja kohtaan oli hillinnyt häntä varmastikin paljon enemmän kuin muita samanikäisiä miehiä. Satunnaisista suhteista hän ei välittänyt, koska niissä ei ollut mukana erityistä tunnetta, mutta oli yksi nainen, jota hän ei saanut mielestään - Katja. Hän ei ollut elänyt Katjan kanssa kuten mies naisen kanssa lukuun ottamatta muutamaa päivää Berliinissä viime vuoden keväällä, mutta Katjan muistelemisen sai yhä hänen sydämensä lyömään kiivaammin. Hän odotti kirjeitä, jotka kuljivat hänelle Katjan ystävättären kautta parin kuukauden välein, ja hän vastasi aina niihin.

Nuo pöytälaatikkoon säilötyt viestit olivat side, jota ei olisi saanut olla, koska Björk oli menossa naimisiin toisen naisen kanssa.

Hän ei kuitenkaan voinut luopua kirjeenvaihdosta eikä kirjeistä. Yhtä mahdotonta oli silti kertoa Katjasta Lisbetille. Björk pelkäsi hänen loukkaantuvan, eikä hän missään nimessä tahtonut loukata Lisbetiä.

Ehkä Katjakin menisi viimein naimisiin, ja kirjeet lakkasivat tulemasta. Sen jälkeen hän voisi sulkea sen oven lopullisesti ja hyvällä hetkellä kertoa Lisbetille. Sanoa kevyesti: - Minulla oli nuorempana, ennen sinua, eräs rakkaus, mutta se oli jo alun perin täysin mahdoton. Meillä ei ollut mitään tulevaisuutta...

Mutta voisiko hän puhua rehellisesti? Suhde Katjaan oli alkanut ennen Lisbetiä, mutta se oli jatkunut kihlauksen aikana.

Joskin vain kirjeitse.

Liian mutkikasta, ajatteli Björk, kun hän avasi Axel-Electron toimiston oven. On ehkä parempi odottaa. Antaa olla. Ehkä tunne haalenee, kun aikaa kuluu. Poissa silmistä, poissa mielestä.

2.

Rauhoittaakseen levotonta mieltään Björk järjesti itselleen tekemistä. Torstaina hän vietti koko illan Siltasaarenkadulla Teatteri Lyrassa, jossa esitettiin peräkkäin kolme elokuva. Ne eivät edustaneet suurta näyttämötaidetta, mutta kaikki olivat viihdyttäviä ja mieltä kiinnostavia. Ensimmäinen oli unkarilainen ”Haaremin valkoinen ruusu”, joka kertoi kapinasta sulttaanien Istanbulissa, sitten seurasi ranskalainen ”Mont Martre kutsuu”, joka oli 1800-luvun Parisin rikollisiin kortteleihin sijoittuva dramaattinen tarina kymmenenä kuvaelmana esitettyinä, ja lopuksi näytettiin lyhyt hassuttelu, jonka pääosassa oli Fatty Arbuckle.

Perjantai-ilta kului ylevämmin oopperassa, johon Björk meni Lisbetin kanssa. Ohjelmassa oli Gounod’n *Faust*, jonka Björk tunsu ennestään Goethen teoksena. Ooppera jätti filosofiset pohdinnat sivuun ja keskittyi Faustin ja Margaretan romanssiin, minkä kyllä ymmärsi hyvin. Björk piti Erna Gräbeckistä, joka sopi hyvin Margaretaksi, ja Yrjö Somersalmi oli kuin luotu Mefistofeleen rooliin, mutta Faustia esittänyt laulaja, vierailleva amerikanitalialainen tenori Enrico Arensen, oli Björkin mielestä liian vanha ja tanakka esittämään nuorta Faustia. Äänikään ei ollut parhain mahdollinen.

Välillä hän esitti tämän mielipiteen Lisbetille.

– Ei hän minustakaan laula kovin hyvin, sanoi Lisbet hymyillen. – Antaisin pönäkkyuden anteeksi, jos ääni olisi parempi. Mutta hyviä tenoreita on vaikea saada. Lisäksi Arensen ääntää ranskaa aika huonosti. Mahtaako hän oikeasti olla italialainen? Isä on kuullut juorun, että hän olisi oikeastaan saksalainen, tai venäläinen.

– Eikö herra Fazer tiedä mistä hän on tullut?

– Ei varmasti. Herra Fazer oli se, joka ei uskonut hänen olevan italialainen, mutta mistä hän voisi olla kotoisin, siitä herra oopperanjohtajalla ei ollut aavistusta. Hän voi olla Amerikan siirtolainen ja Baltian tai Venäjän juutalainen. Ei ole tietoa kuin siitä, että hän on esiintynyt Amerikassa, Saksassa ja Itävallassa. Laulajathan kiertävät ympäri maailmaa, ja herra Fazer kiinnitti hänet *Faustiin* suositusten perusteella. Yleisö pitää siitä, kun on kansainvälisiä tähtiä.

– Minä pidän oopperan vakituisista suomalaisista laulajista, sanoi Björk.

– Niin, sinähän tutustuit moniin heistä paremmin viime vuonna, kun täällä tapahtui kauheita. Minä pidän heistä myös. Ja useista suomalaisistakin on tullut kansainvälisiä kuuluisuuksia. Onko musiikki mieleistäsi?

– On toki. Se on kaunista. Mutta väliajan jälkeen varmaan näemme, että lopussa kaikille käy taas huonosti.

Lisbet pudisti päätään ja nauroi. – Ei oikeastaan huonosti. Margareta saa taivaalta anteeksiannon ja myös Faust katu tekojaan ja rukoilee. Mefistofeles pettyy aikeissaan. Ensin asiat näyttävät menevät ikävään suuntaan, se on totta. Tiedän, että sinusta on parempi, kun oopperat päättyvät onnellisesti. Mutta niin käy kovin harvoin romanttisissa oopperoissa.

– Jostakin syystä voin lukea surullisia tarinoita ja katsella surullisia elokuvia ja näyttämökappaleita, sanoi Björk. – Mutta

soisin, etteivät kaikki aina kuolisi oopperoiden lopussa. Minua vaivaa katsoa, kun ihmiset laulavat henkitoreissaan täyttä kurkkua. Kas, nyt kello soi. Annatko käsivartesi, niin palataan saliin.

Lisbet oli oikeassa, Margareta sai pelastuksen sielulleen, mutta vasta kun kuoli. Faust jäi henkiin, mutta häntäkään ei heitetty helvetin tuleen, ja kaikesta päätellen Mefistofeles menetti kaksi kadotettua sielua, joista oli ollut varma. Teologiselta kannalta loppu oli onnellinen, ja laulut olivat todellakin korvaa hiveleviä.

– Tulet tietenkin huomenna meille päivälliselle, kuten tavallista? kysyi Lisbet, kun he istuivat vaunuissa ja olivat halailleet kyllikseen kuomun suojassa.

– Totta kai tulen, sanoi Björk. – Onko luvassa muuta kuin ateria?

– Ei tanssimista tällä kertaa. Olemme varanneet sen pääsiäisjuhliin. Mutta harrastamme seuraleikkejä ja tietenkin puhumme kaikesta mahdollisesta.

– Soitathan meille pianoa?

– Jos sitä halutaan.

– Minä haluan! Rakastan soittoasi. Oletko säveltänyt jotakin uutta?

Lisbet kainosteli hetken, mutta myönsi sitten säveltäneensä sonatiinan, jota hänen oppilaansa harjoittelivat. – Se ei ole kovin omaperäinen, hän sanoi. – Pelkään, että siitä näkyy, että ihailen herra Hannikaista ja herra Melartinia.

– Sen tahdon erityisesti kuulla, sanoi Björk ja suukotti Lisbetiä otsalle.

Björk oli rohkaissut usein Lisbetiä täydentämään soitonopintojaan ja kehittämään sävellystaitojaan. Hän oli kertonut Lisbetille, että tämän soitto-oppilaat olivat tervetulleita myös

heidän tulevaan kotiinsa. Hän oli myös suunnitellut, että Lisbet voisi mennä Konservatorioon opiskelemaan sävellystä, ja jos tämä ei onnistuisi, hänelle palkattaisiin yksityinen sävellyksen opettaja.

Ainoa este oli Lisbetin vaatimattomuus. Björk uskoi kuitenkin, että hänen sitkeytensä voittaisi rakastetun vastustuksen.

Lauantain illallinen sujui odotusten mukaan. Lisbet esitti sonatiinansa ja se teki Björkiin vaikutuksen. Hän sanoi Lisbetille, ettei niinkään huomannut suomalaisten säveltäjien vaikutusta kuin ranskalaisten. – Se on kuin kuuntelisi Debussyta, mutta tummempaa, voimallisempaa Debussyta, jossa kaikuvat pohjoismaisen luonnon jylhyys, ikimetsät ja kirkkaat järvet.

Lisbet punastui hänen kiitoksistaan. – Voin jopa uskoa tuon, sillä ihailen valtavasti herra Debussyn pianoteoksia, hän sanoi. – Isä on tuonut minulle niiden nuotteja ulkomailta, kun olen pyytänyt, ja olen viime aikoina kuluttanut paljon aikaa niiden parissa. Mutta voi olla, että vaikutus tulee herra Hannikaisen kautta, sillä myös hän ihailee Debussyta. Hänen pianokonsertossaan se nousee esille. Pianosonaatti, jota olen harjoitellut, on enemmän Lisztin vaikutuksen alainen. Mutta se onkin sävelletty varhaisemmin.

– Minä olen kuullut Debussyn sävellyksiä Lontoossa konserteissa, ja ne painuivat syvästi mieleeni, sanoi Björk. – Varsinkin sellainen sävellys kuin *Faunin iltapäivä*. Sen jälkeen olen vain harvoin nähnyt hänen teoksiaan ohjelmistossa.

– Häntä ei kovin usein esitetä Helsingissä, sanoi Lisbet ja huokaisi. – Se on kummallista. Me pääsemme osalliseksi kaikesta uudesta kovin hitaasti.

Se oli totta, ajatteli Björk. Tavallaan oli ymmärrettävää,

etteivät uudet aatteet ja kapineet tulleet Suomeen samassa tahdissa kuin esimerkiksi Ruotsiin. Suomi oli paljon köyhempi, ja kansakunnalla oli ollut aikamoinen työ nousta omille jaloilleen. Itsenäisyys oli vasta runsaat viisi vuotta vanha, ja se oli alkanut rumalla sotimisella, mikä oli myrkyttänyt mielet. Oikeastaan oli aikamoinen ihme, että arkielämä oli nyt niin tavallista kuin se oli.

Lisbet nyökytteli, kun hän kertoi tämän. – Kävin isän ja äidin kanssa Parisissa kolme vuotta sitten, hän sanoi. – Siellä huomasi, että Suomi on Euroopan reunalla. Raskaan sodan jäljet näkyivät sielläkin, mutta kaikki oli silti parempaa ja uudempaa kuin täällä. Seuraelämä oli vilkasta, kadut täynnä automobiileita ja ihmiset todella hienosti pukeutuneita. Kävimme konserteissa, teattereissa ja ylellisissä kauppamagasiineissa, ja Helsinkiin palatessa oli kuin olisi tullut maaseutukaupunkiin. Ostin sieltä kaksi leninkiä, ja ne ovat aarteitani. Olen antanut ompelijattaren tehdä toisesta kopion eri kankaasta.

– Kaikki sinun leninkisi ovat kauniita, sanoi Björk ja kosketti Lisbetin hihaa. – Tästä pidän erityisesti.

– Minäkin pidän siitä, sanoi Lisbet, hymyili ja pyörähti ympäri. Puku oli siniharmaata silkkiä, ja hihat ja hameosa oli verhottu tummemman sinisellä pitsillä. Värit sopivat erityisen hyvin Lisbetin ruskeisiin hiuksiin ja harmaisiin silmiin.

Lisbetin lupaamat seuraleikit alkoivat keilapelillä ja shardilla ja sitten seurasi korttipelejä, joita varten piti jakaantua pienempiin seurueisiin. Björk pääsi ryhmään, jossa pelattiin skruuvia, koska hän oli melkoinen kettu korttipeleissä. Muut pelaajat olivat Gustav-setä, herra Montén ja hänen poikansa Fredrik. Koska skruuvi oli pitkä ja mutkikas peli, he panivat kahden tunnin jälkeen kierrokset ja tikit tarkasti muistiin, niin että peliä pystyi jatkamaan seuraavana lauantaina.

– Huhhuh, sanoi Gustav-setä, kun he nousivat pöydästä.
– Hiki nousi otsalle, kun piti niin kovasti taktiikkaa miettiä. En olisi jaksanut yhtään pitempään. Nuorena minua ei kukaan lyönyt skruuvissa, mutta Karl Axel taitaa nyt syöstä minut valtaistuimelta.

– Meillä on vielä puolet pelistä edessä, sanoi Björk. – Mitä vain voi sattua.

– Ei mitä vain, sanoi Gustav-setä. – Älyllä on suuri osuus tässä pelissä. Mutta en ole yhtään äreä, vaikka jäisin tappiolle. Minua päin vastoin ilahduttaa ajatus, että se äly on perheen yrityksen palveluksessa ja tuottaa meille mukavasti voittoa.

Viikonloppu kului kaiken kaikkiaan leppoisesti. Sunnuntaina Björk meni pitkälle kävelyille Lisbetin kanssa, jonka jälkeen he nauttivat kuumaa suklaata Axelskiöldien luona ja keskustelivat pitkään. Iltapuolen Björk vietti kirjojensa parissa. Hän luki ensin Oscar Wilden ranskankielistä Salomé-näytelmää ja sitten Arthur Conan Doylen Sherlock Holmes -tarinoita, jälkimmäisiä osaksi tietojaan kartuttaakseen, ja kävi kymmenen jälkeen vuoteeseen jatkaakseen historiantekijä Josefuksen teoksen lukemista.

Björk paneutui mielellään joka ilta antiikin historiaan aikaisten kuvauksien kautta, koska se piti yllä hänen kielitaitoaan ja lisäsi hänen ymmärrystään siitä, mitä nykyään poliittisessa elämässä tapahtui. Erityisen huolissaan hän seurasi tilannetta Italiassa. Näytti siltä, että viime lokakuussa pääministeriksi nimitetty Benito Mussolini olisi alkanut muuttaa maataan vähitellen diktatuuriksi. Ulkomaisista lehdistä Björk oli lue-
nut, että Mussolinin suunnitelmissa oli kieltää lakot, mielenilmaukset ja työväen liitot ja nostaa oma puolueensa ainoaksi sallituksi puolueeksi.

Saksassa oli syntynyt vähän samannäköinen sotaisa puolue,

jonka jäseniä Björk oli nähnyt satunnaisesti Berliinissä käydessään. Puolue sekoitti yhteen natsionalismia ja sosialismia ja vihasi juutalaisia, joiden syyksi se vyörytti kaiken, mikä Saksassa oli huonosti. Juutalaisvihasta Björk oli kuullut Berliinin-naapureiltaan, jotka olivat tämän rodun jäseniä.

”Saksan natsionalistissosialistinen työväenpuolue” oli onneksi vielä pieni ja vailla vaikutusta. Mutta Italian esimerkki voisi rohkaista sitä, ja siirtyminen sosialismista johonkin muuhun ei ollut mahdotonta. Mussolini vihasi ja vainosi sosialisteja ja kommunisteja, mutta hän oli aloittanut uransa sosialistisessa puolueessa ja muuttanut kurssiaan valtansa kasvaessa.

Se panee miettimään, tuumi Björk, kun hän oli pannut kirjan pois ja sammuttanut valon. Mitä vain voisi tapahtua, kun Saksan talouselämä kynti syvällä lamassa, inflaatio kiihtyi yhä jyrkästi ja Ranska uhkaili miehittävänsä Ruhrin teollisuusalueen, koska Saksa ei kyennyt enää maksamaan sotakorvauksia. Björk oli neuvonut Gustav-setää toistaiseksi pitämään Axel-Electron Saksan-byroon ostot ja toimitukset jäädytetyinä. Saksan ministerien ja keskuspankin pitäisi tehdä jotakin ja pian: ongelma vain paheni, kun painettiin lisää rahaa. Ehkä muutaman kuukauden kuluessa tulisi rahauudistus ja korjausliike, ja sitten olisi taas hyvä tilaisuus liiketoimille. Sillä välin Axel-Electro rakentaisi uusia suhteita Tanskaan, missä Gustavsedällä oli sukulaisia sopivilla paikoilla.

Seuraavana päivänä Björk sai viimein elämänsä kaivattua jännitystä. Samalla hetkellä kun hän oli lähdössä neljältä kotiin, neiti Lumme tuli konttuurin puolelta hakemaan hänet puhelimen ääreen. Kun hän otti kuulotorven ja nosti sen korvalleen, siitä kaikui rämisten Martin ääni. Ystävä oli niin kiihtynyt, että puhui liian kovalla äänellä.

– Kalle... jos voit niin tule tänne. Ei siis poliisilaitokselle vaan tänne asunnolle. Töölöön. Dagmarinkatu yksitoista. Tässä on lähellä useampi rakennustyömaa. Mutta tämän löydät helposti. Yksinkertainen punatiilinen talo...

– Onko se sinun uusi asuntosi? keskeytti Björk.

– On, on, on. Täällä räjähti pommi. Siksi soitin. Rapussa räjähti. Se oli paketissa, se pommi. Helvetinkone. Postiljooni pudotti sen. Sai jalkaansa sirpaleita. Se oli osoitettu meille, se paketti. Ester on täysin poissa tolaltaan. Tule siksi tänne pian, ole niin kiltti.

Björk meni hetkeksi sanattomaksi. Sitten hän sammalsi:

– Totta kai tulen. Tulen ihan heti.

Hän pani kuulokkeen paikalleen, ryntäsi takaisin huoneeseensa ja tempaisi takkinsa ja hattunsa naulasta. Sitten hän meni kadulle, juoksi suorinta tietä Kasarmitorille ja otti sieltä vossikan. – Dagmarinkatu yksitoista, hän sanoi ajurille. – Se on Töölössä. Ja ajakaa nopeasti. On kiire.

– Kyllä mä tiedän missä se on, sanoi ajuri. – Serkku asuu Tempelidikadulla. Pitäkää kiinni, herra, niin mä panen heppaan vauhtia.

Vossikkakuski hoputti kiitettävästi hevostaan, mutta Björkistä tuntui silti, että matka kesti iäisyyden. Taivaalta oli tihkunut aamupäivästä alkaen räntää, joka keräsi kaduille loskaa, eikä hevonen pitänyt siitä. Björkin päässä törmäili sekavia ajatuksia. Tempelidkatu, miksi kadun nimi on Tempelidkatu? Ei sinne ole mitään kirkkoa rakennettu. Ei, nyt piti keskittyä. Dagmarinkatu. Martin uusi asunto. Dagmar oli Tanskan prinsessa ja tsaari Aleksanteri kolmannen vaimo. Väärä suunta. Helvetinkone, ikävä sana. Pommi, vähän parempi. Lähetetty paketissa Martille. Mutta eihän Martti vielä asunut Töölössä? Vai oliko hän jo talon kirjoissa? Otettava selvää.

Posteljooni pudotti paketin tuodessaan postia. Sai sirpaleita jalkaansa. Pommissa oli siis metallinen kuori. Ei pommeja lähetetä yleensä postissa. Ei tavallisille ihmisille. Niitä käytettiin sodassa. Niillä tehtiin attentaatteja. Venäjän vallankumoukselliset olivat kyhänneet tämän tästä pommeja ja heitelleet niitä tsaareja kohti. Miten on mahdollista, että joku...?

Viimein he olivat Dagmarinkadun päässä. Björk hyppäsi jalkakäytävälle, maksoi vossikalle ja kiirehti kohti numero yhtätoista. Hänen ei ollut vaikea löytää oikeaa taloa, koska sen edessä seisoivat kaksi poliisia. Toista hän ei tuntenut, mutta toinen oli Rossi. Rossi tervehti häntä, kun hän ehti talon portaalle eteen.

– Herra Björk, päivää, hän sanoi. – Pomo kertoi, että kutsuit teidät. Aika kamala tapaus. Koko rappu säikähti, kun pamahti. Postipoika on viety sairaalaan. Kuulette varmaan kohta, miten sille kävi. Menkää vain sisään. Kolmas kerros. Siellä on pomo ja Karunen ja kaksi teknillisen ukkoa, ja teidän serkku.

Björk kiitti ja meni sisälle rappuun. Siellä oli voimakas palaneen tuoksu. Hän sivuutti hissini ja nousi portaalle. Toisessa kerroksessa seisoivat kolme ihmistä, kaksi naista ja mies, jotka kääntyivät katsomaan häntä. Björk tervehti. – Oletteko talon asukkaita? hän kysyi. – Kuulitteko räjähdyskän?

– No ihan varmasti kuultiin, sanoi toinen naisista. – Ja lasit tärähti ruokasalin hyllyllä. Oli se sen verta kova ääni.

– Mentiin rappuun katsomaan, että mitä oli tapahtunut, sanoi mies. – Että oliko jollakin kaasua räjähtänyt. Mutta rapussa lemmusi ruuti ja savu ja ylempää portaista kuului ulvomista ja nyhkytystä. Joku oli satuttanut itsensä pahasti. Luultiin, että pojannaskalit olivat varastaneet työmaalta paukkuaineita ja pelasi niillä rapussa. Vaan ei se ollut sitäkään.

– Se oli helvetinkone, sanoi toinen nainen, joka oli ilmeisesti miehen vaimo. – Räjähdi postipojan käsissä. Oli tuomassa iltapäivän postia, ja oli kovasti myöhässä.

– Ei kun jaloissa se räjähdi, sanoi ensimmäinen nainen. – Toinen jalka oli ihan veressä. Talonmies Vileen soitti telefoonilla sairasmaun ja tohtorin.

– Poliisit siellä nyt tutkivat, sanoi mies. – Komensivat meidät pois. Muut menikin jo koteihinsa.

– Minä olen myös poliisin asialla, selitti Björk liukkaasti, – ja minut kutsuttiin tänne. Menenkin sitten tuonne ylös.

Hän kiipesi kolmanteen kerrokseen. Ruudin ja savun haju voimistui. Kun hän pääsi tasanteelle, hän näki kaksi miestä kyykyssä tutkimassa jotakin, joka näytti revityiltä sanomalehdiltä: varmaankin se, mitä paketista oli jäljellä. Mustuneita metallinkappaleita oli levinnyt joka puolelle ja jotkut niistä olivat osuneet oviin. Lattialla oli myös suuria veritahroja, jotka kertoivat postiljoonin vammoista. Kuinkahan vakavia ne olivat?

Martti seiso i raolleen jätetyn oven edessä ja keskusteli matalalla äänellä Karusen kanssa. Sitten hän näki Björkin ja päästi raskaan huokauksen. – Anteeksi, kun pyysin apua, hän sanoi. – Tämä tuli liian liki. Ester on todella järkyttynyt. Menisitkö puhumaan hänelle?

Björk tukahdutti halunsa kysellä ja nyökkäsi. Martti antoi hänelle tietä, ja hän astui ovesta sisään ja riisui hattunsa. Hän ei ollut ennen käynyt Martin uudessa asumuksessa. Siellä tuoksuivat maali, liima ja tärpähti. Lyhkäisessä eteiskäytävässä oli tikarappuset, joihin oli ripustettu tahraiset haalarit. Lattialla oli maalipurkkeja, liisteriastia, suti ja kaksi tapettirullaa.

Eteisen takana oli pieni salonki. Huonekalusteita ei ollut paljon, vain pöytä ja kaksi tuolia. Björk ei mennyt edemmäs, sillä

oikealle antava ovi vei erilliseen keittiöön, josta Martti oli ollut niin ylpeä. Sieltä Björk löysi Esterin. Serkku istui jakkaralla ja näytti surkealta.

– Voi Kalle, hän sanoi väsyneellä äänellä. – Tahdoin jonkun tutun paikalle. Martti on kiinni tuolla poliisin työssä, ja ymmärrän sen. Mutta...

– Oli ihan oikein, että kutsuit minut, sanoi Björk, kiersi kätensä Esterin hartioiden ympärille ja rutisti häntä. – Olitko sinä täällä, kun se tapahtui?

– Olin, sanoi Ester ja värisi. – Olin tuomassa Martille ruokaa, kun hän tuumi, että tekisi tänään keittiön tapiseeraustyöt loppuun. Äkkiä... äkkiä kuului hirveä pamaus. Ääni oli todella kova. Ovet tärisivät ja me olimme pudota tuoleilta. Sitten kuulin huutoa ja parkumista. Martti meni rappuun ja näki, että postiljooni makasi lattialla ja huusi, koska toiseen jalkaan oli sattunut pahasti. Poika oli tuomassa meille pakettia, joka oli kai pudonnut vahingossa lattialle, taikka hän oli ravistanut sitä... emme tiedä vielä. Ja siinä oli ollut... ollut...

– Martti ja poliisit tutkivat sen, sanoi Björk nopeasti. – Kenelle paketti oli osoitettu?

– Tänne, sanoi Ester heikolla äänellä. – En tiedä, oliko siinä Martin nimi, kun postiljooni ei pystynyt puhumaan kunnolla, mutta tänne se oli tarkoitettu. Se räjähti meidän oven edessä, ja siihen tuli isot naarmut. Siksi minä niin pelästyin... että jos joku Marttia... en kestä ajatella...

– Ehkä se ei ollut osoitettu Martille, sanoi Björk. – Ettehän te vielä asu täällä. Se saattoi olla tarkoitettu edelliselle asukkaalle.

Se oli mahdollista ja jopa todennäköistä, ja siitä piti ottaa selvää, Björk sanoi itselleen.

3.

Björk sai viimein Esterin rauhoittumaan. Sitten hän järjesti niin, että serkku kutsuisi parhaan ystävättärensä pikku asuntoonsa ja tämä olisi yötä, niin että Esterin olo tuntuisi turvallisemmalta. Björk ymmärsi varsin hyvin, miksi Ester pelkäsi. Omaan kotiin tunkeutuva väkivalta oli kauhistavaa. Se tuhosi olettamuksen, että maailmassa olivat pohjimmiltaan asiat hyvin, ja se rikkoi sielullisen suoja-aarniskan, jonka jokainen luonnostaan rakensi ympärilleen.

Esterille ja myös Martille olisi tärkeää, että tutkimus osoitaisi selkeästi, ettei Martilla ollut tekemistä pommin kanssa ja kohde oli joku muu.

Björk ei kuitenkaan päässyt vielä keskittymään kunnolla rikoksen tutkintaan, sillä hänen piti saattaa Ester ensin neiti Piispasen luo ja sitten molemmat Esterin asunnolle Fredrikinkadulle. Kun hän palasi puoltatoista tuntia myöhemmin Dagmarinkadulle, ”teknillisen ukot” olivat lähteneet ja keränneet pois todistusaineiston, ja porraskäytävä oli siistitty verestä ja muusta. Vain oviin ja seiniin oli jäänyt naarmuja ja lovia.

Myös Rossi ja Björkille tuntematon poliisi olivat poissa. Onneksi sentään Martti ja Karunen olivat asunnossa, kun Björk soitti ovikelloa.

Ensi töikseen Martti kiitti Björkiä siitä, että tämä oli huolehtinut Esteristä. – Että Esterin piti olla juuri tänään täällä, harmitteli Martti. – Jos olisin ollut yksin, olisin voinut kertoa hänelle kaiken pehmustellen. Pelkään, ettei hän saa sitä pamausta mielestään, eikä postiljoonin tuskanhuutoja. Estin häntä näkemästä, miten pommi oli repinyt pojan säärtä. Aivan kuin sotatantereella. Toivottavasti poika toipuu.

– Siltä voi kyllä mennä jalka, sanoi Karunen pureskellen alahuultaan.

– Niin voi. Mutta se sentään oli hyvä, ettei tullut isoa vammaa vatsaan tai kasvoihin. Perkele sentään, että tuollaista piti sattua.

– Saatiinko selville, kenelle paketti oli osoitettu ja kuka oli lähettäjä? kysyi Björk.

– Ei vielä, sanoi Martti. – Paketin osoitelapusta ei ollut jäljellä kuin yksi kulma, koska päällyspaperi oli tuusan nuuskana. Täytyy odottaa, että postiljooni leikataan ja hän tulee tolkkuihinsa. Kaikesta päättäen sitä kyllä tuotiin meille. Poika oli jakanut postin jo edelliseen asuntoon.

– Mutta Ester ja sinä ette vielä asu tässä virallisesti, eikö niin?

– Se on mutkainen juttu. Periaatteessa tämä on ollut meidän kahden päivän ajan, elikkä maksan siitä alkaen vuokraa, taikka vuokran puolikasta, koska minulle hyvitetään se, että korjaan ja tapiseeraan huoneustoa. Täyttäv vuokraa maksetaan vasta siitä lähtien, kun muutetaan häiden jälkeen neljästoista huhtikuuta. Se on kai se virallinen päivä, koska silloin ollaan talon kirjoissa.

– Toisin sanottuna tämä ei ole postiosoitteenne, sanoi Björk.

– Ei ole, mutta ei tässä asu tällä hetkellä ketään muutakaan, sanoi Martti. – Edellisen vuokralaisen sopimus päättyi helmikuun loppuun.